

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Центр заочної форми навчання

Кафедра банківської справи_
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ” грудня 201_8__р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
(назва магістерської програми)

на тему: «Трансформація взаємодії банків та страхових компаній у
сучасних умовах »
(назва теми)

Виконавець:

студент заочного_факультету
Кирилюк Віктор Олександрович
(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

Науковий керівник:

_ Д.е.н., професор_
(науковий ступінь, вчене звання)
Кузнєцова Людмила Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ВСТУП

Актуальність теми. У зв'язку з кризовими явищами в економіці, посиленням конкуренції на ринку фінансових послуг, банківські установи та страхові компанії враховують тенденції сучасних глобалізаційних процесів та передбачають необхідність диверсифікації джерел своїх доходів, розробляють й впроваджують нові спільні продукти, розвивають форми інтеграції.

Останні два десятиліття на фінансовому ринку України відбувається реалізація концепції співпраці банківських установ і страхових компаній, яка отримала назву «банкострахування» або «bancassurance». Зміст її полягає у взаємодії фінансових установ, а саме в інтеграції банків і страхових компаній з метою координації продажів, поєднання страхових і банківських продуктів, налагодження спільних каналів їх розповсюдження, розширення клієнтської бази та виходу на нові сегменти ринку, створення нових інститутів.

Діяльність страхової компанії суттєво вирізняється від роботи інших фінансових установ: вона приймає на себе ризики суб'єктів господарювання, а також об'єктивно оцінює і управляє цими ризиками. У свою чергу банк як ніхто інший зацікавлений у мінімізації власних ризиків. Тому співпраця між банком і страховою компанією, при якій частина банківських ризиків передається на страхування, є взаємовигідною для обох фінансових установ.

Взаємовигідна інтеграція банківського та страхового сектору реалізується не лише за рахунок передачі банківських ризиків страховій компанії, а й через розширення каналів продажу страхових продуктів за допомогою мережі банківських відділень та інших видів взаємодії, що зміцнює фінансові інститути, економічну безпеку країни і сприяє розвитку національної економіки в цілому.

Реформування фінансового ринку країни зумовило появу нових проблем, які виникають в процесі інтеграції банків і страхових компаній, що потребують розробки та впровадження нових підходів до їх взаємодії.

У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження інтеграції

банківського і страхового капіталу, оскільки національна фінансова система вже досягла певного етапу своєї еволюції, на якому знання про ефективні механізми взаємодії підприємницьких структур можуть бути реалізовані на практиці.

Теоретичні засади особливостей розвитку страхування та банкострахування викладено в працях українських та зарубіжних науковців: В. Базилевича, Я. Віоларіса (Y.Violaris), О. Вовчак, Н.Внукової, С. Козьменка, В.Корнєєва, О. Кнейслер, Л. Кузнєцової, І. Лютого, С.Осадця, Р.Реверчука, Р. Пукала (R. Pukała), Т. Хесса (T. Hess), Т. Хосшки (T. Hoschka), Г.Чернової, О. Циганова, І. Школьник, Я. Шумелди та ін.

Більшість наукових праць щодо взаємодії банків та страхових компаній присвячені питанням визначення та узагальнення методологічних та інституційних засад банкострахування.

Разом з тим у сучасних умовах розвитку фінансового ринку важливим є вибір форм інтеграції банківського і страхового капіталу, зокрема в період фінансово-економічних криз, інституційних змін, визначення пріоритетних напрямів удосконалення співпраці між банками та страховими компаніями. Необхідною є розробка підходів щодо посилення ефективності такої взаємодії, що надасть можливість покращити якісний рівень обслуговування клієнтів й підвищити рівень доходів фінансових установ.

Зазначені питання вимагають вивчення та практичного вирішення, що обумовило вибір теми роботи, її актуальність, мету та завдання.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної роботи є обґрунтування теоретичних засад інтеграції банківського і страхового капіталу та розроблення практичних рекомендацій щодо подальшого розвитку банкострахування в Україні.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- характеризувати теоретичні положення банкострахової інтеграції;
- розкрити сутність інтеграції банківського та страхового капіталу;

- представити класифікацію типів взаємовідносин між банками та страховими компаніями з точки зору існування зв'язків капіталів;

- окреслити особливості взаємовідносин банків та страхових компаній на різних рівнях інтеграції та виокремити форми й види інтеграції банківського і страхового капіталів;

- узагальнити міжнародний досвід розвитку банкострахування з метою подальшого використання на вітчизняному фінансовому ринку.

Об'єктом дослідження є інтеграційні процеси у діяльності банківських установ і страхових компаній на ринку фінансових послуг.

Предметом дослідження є сукупність фінансово-економічних відносин, що виникають між банками та страховими компаніями у процесі інтеграції їх діяльності.

Методи дослідження. Теоретичною основою реалізації визначених у роботі завдань стали фундаментальні положення економічної теорії, страхування та банківської справи. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові методи: аналізу та синтезу при формулюванні висновків та узагальнень; наукової абстракції – при дослідженні сутності та форм прояву інтеграції банківського і страхового капіталу; діалектичний метод пізнання, історичний та логічний підходи при визначенні етапів формування та розвитку співпраці між банківськими установами та страховими компаніями.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти з питань регулювання банківської і страхової діяльності, нормативні акти та статистичні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національного банку України, фінансова звітність банківських установ та страхових компаній, міжнародних фінансових організацій, результати досліджень зарубіжних і вітчизняних учених в електронних та друкованих засобах масової інформації.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження зроблено наступні висновки:

1. Сучасні тенденції глобалізації фінансових ринків визначають необхідність переосмислення економічної і фінансової політик, які потребують змін в інструментах та технологіях організації та регулювання взаємодії між фінансовими посередниками, передусім, банками та страховими компаніями.

2. Інтеграція банківського і страхового капіталів відображає взаємовигідний процес поєднання фінансових ресурсів банківських установ і страхових компаній з метою виконання їх основних функцій, залучення, акумулювання та інвестування тимчасово вільних грошових коштів фізичних осіб при умові підтримання ліквідності, платоспроможності, плати за використання фінансових ресурсів, та отримання прибутку.

3. Банкострахування як концепція інтегрованого розвитку страхових компаній та банківських установ полягає у взаємодії банків і страхових компаній з метою: координації продажів, поєднання страхових і банківських продуктів; розбудови спільних каналів їх розповсюдження; використання однієї і тієї ж клієнтської бази задля отримання прибутку.

4. Розглядаючи типи консолідації банківського та страхового бізнесу на рівні інституцій, а також відносини, в яких є зв'язки між банківським та страховим капіталом, ми будемо вважати їх такими, в яких існує інтеграція капіталів двох фінансових установ. Усі типи відносин можна розділити на дві групи: відносини засновані на безкапіталовій основі, та відносини, у яких існують зв'язки капіталів.

5. Аналіз розвитку інтеграційних процесів у банківсько-страховому секторі України дозволив дійти висновку, що банки та страхові компанії здійснюють взаємодію і співпрацю на різних рівнях інтеграції – від рівня клієнтських, агентських і партнерських відносин шляхом диверсифікації діяльності і взаємної інтервенції у суміжні сфери до взаємного вкладення капіталу у статутні фонди, створення банківсько-страхових груп, фінансових холдингів та інтеграції у формі

фінансових супермаркетів.

Головним критерієм класифікаційного поділу має слугувати рівень інтеграції капіталу фінансових установ

6. Встановлено, що серед країн Європи лідерами продажу (60 і більше %) через канал банкострахування страхових продуктів лайфових компаній є: Мальта, Португалія, Італія, Туреччина, Франція та Іспанія. Аналіз тенденцій розвитку інтеграційних процесів в сегменті банкострахування на фінансових ринках зарубіжних країн має бути докладно вивчений й стати об'єктом пильної уваги для фахівців вітчизняного страхового та банківського ринків. Адже інтеграція банківського та страхового капіталів має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку – це рушійна сила прогресу та розвитку фінансового ринку, а завдяки диверсифікації фінансових ризиків – умова стабільності економіки, а з іншого – загроза до монополізації і концентрації капіталу в одних руках, що може призвести до руйнівних процесів на фінансовому ринку.

7. Доведено необхідність створення банківсько-страхового об'єднання – фінансового супермаркету, що надасть можливості використання спільних фінансових ресурсів для формування загального інвестиційного портфеля та створить умови для активізації виконання банками та страховими компаніями інвестиційної функції. Встановлено, що фінансовий супермаркет – це модель клієнтоорієнтованого бізнесу, що являє собою єдиний інтегрований канал доступу споживачів до фінансових послуг, найвищу форму інтеграції бізнес-процесів банківських установ, пенсійних фондів, фондів фінансування будівництва, страхових, інвестиційних, лізингових, консалтингових, ріелтерських, аудиторських, факторингових та інших компаній з метою максимального задоволення потреб клієнтів, у процесі надання широкого спектру послуг, та достатньої прибутковості діяльності учасників об'єднання.

1. Банки, автодилеры и страховщики готовы консолидировать усилия для создания совместных продуктов // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://forinsurer.com/news/09/09/30/19861>
2. Кризис заставил страховые компании и банки поменяться ролями [Электронный ресурс]. – Режим доступа:// <http://forinsurer.com/public/09/06/15/3788>
3. Яворська Т.В. Страхові послуги: навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 350 с.
4. Новий тлумачний словник української мови у 4-х т. Т. 2 / Уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. – К.: Аконіт, 1999 – 912 с.
5. Большой энциклопедический словарь под ред. А.М. Прохорова, - М: Науч. изд-во БРЭ, СПб., Норинт, 1997.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
7. Енциклопедія інновацій / За редакцією Р. Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2012. – 600 с.
8. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
9. Социологический энциклопедический словарь: На русском, английском, немецком, французском и чешском языках / Под ред. Г.В. Осипов. - М.: Издательская группа ИНФРА. - М.: НОРМА, 1998. – 488 с.
10. Вулфел Дж. Ч. Энциклопедия банковского дела и финансов. – М.: Корпорация «Фёдоров». – 2000. – 1583 с.
11. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В.Г. Андрійчук. – 2 – ге вид., доп. і переробл. – К. : КНЕУ, 2004. – 624 с.
- and Integration in Complex Organizations / Administrative Science Quarterly. – 1967. – Vol. 12 (june). – pp. 1- 47.
12. Garsia-Herrero A. Global and regional financial integration : progress in emerging markets / A. Garsia-Herrero, P. Woolridge // BIS Quarterly Review. – 2007. – September. – P. 57–70.
13. Johnston J. Valuing the potential transformation of banks into financial

conglomerates // J. Johnston // The Financial Review. – 2002. – Vol. 46. – P. 19–34⁵

14. Малахова О. Організаційні основи співпраці комерційних банків та страхових компаній / Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2013. – Вип. 18. – С. 92-105.

15. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.

16. Федосов Е.А. Развитие интеграционных процессов между банками и страховыми компаниями на основе построения клиентоориентированного бизнеса: автореферат дис. канд. экон. наук: 08.00.10 / Е.А. Федосов; [Место защиты: С.-Петерб. гос. ун-т экономики и финансов]. – СПб, 2012. – 24с.

17. Кучеренко В. Сучасний вектор розвитку банкострахування у світі //Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації: V Міжнар. науково- практичн. семінар, 18-19 травня 2017 р. м. Львів [матеріали] І частина / За ред. Сич О.А.: – Львів: ЛНУ, 2017. – 123с. – С.54-58.

18. Кучеренко В. Економічна природа інтеграції банків і страхових компаній / В. Кучеренко // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №2. – С. 97-105

18.Шахов В.В. Страхование: Учебник для вузов – М.: Страховой полис, ЮНИТИ, – 1997. – 311 с.

19. Тринчук В., Мицишин І., Гуминська М. Характеристика дефініцій «страховик» та «страхова організація»// Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №6. – С.820-825.

20. Страхування: підручник / за ред.: В.Д. Базилевича . – К.: Знання, 2008 . – 1019 с.

21. Навроцький С. А. Фінансово-кредитний альянс як механізм забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: сучасні проблеми та перспективи / С. А. Навроцький // Економічний форум. – 2015. – № 3. – С. 399-407.

22. Основы банковской деятельности / Под ред. Тагирбекова К.Р. – М.: «Инфра-М», 2001. – 720 с.

23. Страхование и управление рисками: проблемы и перспективы: монография/Архипов А.П.,Базанов А.Н., Белозеров С.А. и др.; под ред.

- С.А. Белозерова, Н.П. Кузнецовой . – Москва: Проспект, 2017. – 528с.
24. Ротова Т.А. Страхування: Навч.посіб. – 2-ге вид. переробл. та допов. – К.: КНТЕУ, 2006. – 400 с.
25. Страхування:Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С.Осадець. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с. 86
26. Закон України «Про страхування» із змінами та доповненнями від 02.03.2015 [Електронний ресурс].–Режим доступу:<http://zakon2-rada.gov.ua/laws/show/2745-14?nreg=2745->
27. Филонюк А., Залетов А. Страховая индустрия Украины: стратегия развития. – К.: Международная агенция «БИЗОН», 2008. – 448 с.
28. Гармаш. Д Банки и страховые компании: грани взаимодействия на современном этапе / Д. Гармаш // Бухгалтерия и банки. – 2002. – №4. – С. 51-57.
29. Большаков Е.Ю. Банки и страховые компании – новые аспекты сотрудничества // Финансы. – 1996. – №2. – С. 38-43.
30. Зверяков М. І. Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України: монографія / М. І. Зверяков, Л. Л. Жданова, О. С. Шараг. – Одеса: Астропринт, 2017. – 296 с.
31. Чиж Л.М. Сутність, структура та функції страхового капіталу / Л. М. Чиж // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 1(7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [file:///C:/Users/admin/Downloads/eui_2012_1_66%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/eui_2012_1_66%20(1).pdf)
32. Рикардо Д. Сочинения / Д. Риккардо. – М., 1965. – Т. 1. – 361с.
33. Мельничук Д.П Капітал як базова категорія економічної науки: сучасні підходи та їх відображення у теорії людського капіталу / Д. Мельничук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу 2012. – Вип. 2 (23). – С.181-188.
34. Енциклопедія банківської справи України / Гол. ред. В.С. Стельмах. – К.: Молодь, Ін-Юре, 2001. – 680с.
35. Ткачук Н.М. Капітал банку як економічна категорія / Н.М. Ткачук // Актуальні проблеми економіки. — 2007. – № 11. – С. 173–178.
36. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
37. Про банки і банківську діяльність: Закон України в редакції від 10.06.2017р.

№2121-III. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

38. Алексєнко М.Д. Банківський капітал: стан та перспективи розвитку в Україні: Автореф. дис... д-ра екон. наук : 08.04.01 / М. Д. Алексєнко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2003. – 29 с.

37.Дзюблюк О. В. Інтеграція банківського та промислового капіталів і кредитні відносини / О. В. Дзюблюк // Економіка України. – 2002. – № 10. – С. 11–17.

38. Василенко А. В. Інвестиційна стратегія страхових компаній: навч. посіб. / А. В. Василенко. – К.: КНТЕУ, 2006. – 186 с. 87

39. Гаманкова, О.О. Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. [Текст] / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.

40. Henri de Castries Capital Adequacy and Risk Management in Insurance// The Geneva Papers on Risk and Insurance. Issues and Practice. – 2005. – Vol. 30. – №1.– pg 47-51.

41. Scott E. Harrington Capital Adequacy in Insurance and Reinsurance // Capital Adequacy Beyond Basel: Banking, Securities, and Insurance, Oxford University Press, 2005 file:///C:/Users/admin/Downloads/upso_Search_Results.pdf

42. Гильфердинг Р. Финансовый капитал: новейшая фаза в развитии капитализма / Р. Гильфердинг – М.: Гос. изд-во, 1924. – 481 с.. 2. – 972 с.

43. Лещук В.П. Теоретичні основи формування фінансового капіталу інтегрованих структур / В. Лещук, С. Буснюк // Науковий вісник Полтавського університету економіки. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 6(1). С. 353-357.

44. Кузнєцова Л. Теоретико-методологічні проблеми взаємодії страхових і банківських установ в Україні / Л. Кузнєцова // Світ фінансів. – 2007. – № 2. – С. 21–28.

45. Криниця С. О. Теоретичні основи взаємодії фінансових посередників / С. О. Криниця // Фінансовий простір. – 2014. – № 4. – С. 118-124

46.Кучеренко В. Питання інтеграції банків та страхових компаній / В. Кучеренко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2011. – Вип. II (42). – Частина I. – С. 317-327.

47. Розвиток банківської системи: за ред. О.І. Барановського. – К. : Ін-т екон. та

прогнозув., 2008. – 584 с.

48. Шевченко В.І. Дослідження глобалізаційних процесів у сфері страхового та банківського бізнесу через створення стратегічних альянсів // В.І. Шевченко / Международный научный журнал. – 2014. – №3. – С. 23-26.

49. Зайцев О. Банки и страховой бизнес: необходимость согласования // Банковская практика за рубежом. – 2006. – №9(93). – С.53–61.

50. Кремень В.М. Особливості використання концепції «bancassurance» у діяльності фінансових конгломератів / В.М. Кремень. // Економічний простір. – 2008. – № 20. – С. 99-106.

51. Дзедзик І. Б. Причини та проблеми виникнення банкострахування (bancassurance) в Україні / І. Б. Дзедзик // Регіональна економіка. – 2013. – № 3. – С. 154-160.

52. Кремень В.М. Розвиток bancassurance: досвід європейських країн та України / В.М. Кремень // Вісник Запорізького національного університету. Серія Економічні науки. – 2011. – № 3 (11). – С. 184-195.

53. Олексин А.Г. Особливості та проблеми співпраці страхових компаній та комерційних банків / А.Г. Олексин. // Ефективна економіка. – 2015. – №3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3882>.

54. Convergence in the Financial Services Industry. Prof. dr. L.A.A. Van den Berghe, Dr. K. Verweire, S.W.M. Carchon, 1999. – pg. 94 [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.oecd.org/finance/insurance/1915267.pdf>

55. Swacha-Lech M. Bancassurance. Sprzedaż produktów bankowo-ubezpieczeniowych. Wydanie I, Warszawa: CeDeWu, 2008, 232 st. 56. Козьменко С.М. Теоретичне підґрунтя банківсько-страхової інтеграції / С. Козьменко, К. Багмет // Вісник НБУ: Науково-практичний журнал. – 2012/1. – №2. – С. 22-27.

57. Кучеренко В. Зарубіжний досвід розвитку банкострахування/ В. Кучеренко, В. Тринчук // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Серія: Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 4 (68). – С. 166-170.

58. Кричевский Н. О некоторых аспектах взаимодействия страховых компаний и банков // Финансы. – 2001. – №12. – С. 47-50.

59. Nisha G., Mukherjee A. Asia's Bancassurance Madness [Electronic

resource].Access mode: <https://www.bloomberg.com/gadfly/articles/2016-06-19/asia-s-bancassurance-madness>.

60. Пікус Р. В. Фінансовий супермаркет як форма інтеграції банків і страхових компаній / Р.В. Пікус, Д.С. Нестерова // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Т. 1, Випуск 27. – С. 181 – 187

61. Реверчук С.К. Фінансовий супермаркет – перспективна форма розвитку ринку фінансових послуг/ С.К. Реверчук //КредоІнвест. – 2006. – №10. – С.16-17.

62. Кубів С. Всі види фінансових послуг – в основному офісі / С. Кубів //

Кредобізнес. – 2016. – № 2. – С. 4-7.Костогриз В. Г. Фінансовий супермаркет як перспективний напрямок дистрибуції фінансових послуг / В.Г. Костогриз, М.Е. Люзняк // Вісник УБС НБУ. – 2016. – № 3 (9). – С. 241 – 245.

63. Банківські групи [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81452&cat_id=57513

64. Вимоги АТ «ОТП Банк» (надалі – «Банк»), виконання яких необхідне для включення нових страхових компаній в перелік погоджених Банком страхових компаній для співпраці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.otpbank.com.ua/pdf/vymogy-sk.pdf>

65. Перелік страхових компаній погоджених ОТП Банком для співпраці з приватними клієнтами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.otpbank.com.ua/about/partners/assurance/privateclients/>